

УДК 378.147

Ефендієва С.М., Мішук К.О., Протовень О.П., Ніколаєва Н.М., Стриж А.А.

Реферування як метод навчально-дослідної роботи студентів

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»

м.Полтава

E-mail: Angelfromgod@yandex.ru

Ключові слова: навчально-дослідна робота, реферування, скорочення, компресія, анотація, науковий гурток.

В умовах європейської інтеграції України важливого значення набуває питання підвищення рівня підготовки висококваліфікованих спеціалістів усіх галузей діяльності, збагачення їх інтелектуального та творчого потенціалу. Відтак, необхідність підготовки фахівців, здатних до вільного професійного спілкування із зарубіжними колегами і використання оригінальної літератури, що сприятиме ефективності виконання професійних завдань, набуває особливої актуальності.

Результативність наукової роботи залежить від багатьох складових: упровадження сучасних освітніх технологій, забезпечення навчальною, навчально-методичною, довідковою й науковою літературою.

Сучасний етап розвитку навчально-дослідної роботи (НДР) характеризується пошуком нових шляхів співпраці викладачів і студентів, відбувається формування ініціативи, самостійності і творчості. Проблемі формування активної пізнавальної діяльності, що лежить в основі розвитку й удосконалення різних аспектів дослідницьких умінь студентів, приділена увага в працях таких авторів, як О.В. Крушельницька [5], В.Л. Пілюшенко [7], І.В. Шкрабак [8].

При обмеженні навчального аудиторного часу, а також з урахуванням психологічних особливостей студента й обов'язкової умови інтенсивності самостійної роботи, виникає необхідність навчати студентів самостійно працювати в позааудиторний час. Суперечності між рівнем знань студентів та їх умінням вести дискусії з проблемних питань можна вирішити, спираючись

на сучасні технології, які створюють пріоритетні умови для самостійної пізнавальної діяльності, надають змогу значно підвищити ефективність навчального процесу.

НДР студентів формує їх науковий світогляд, сприяє опануванню методології і методів наукового пошуку. При підготовці до написання наукової роботи студенти за допомогою викладачів набувають умінь користуватися науковою, довідковою, методичною літературою, виданою іноземними мовами, перекладати тексти зі спеціальності, редагувати власні тексти. Для цього вони повинні володіти методикою перекладу і реферування тексту, навичками комп'ютерної обробки і методами інформаційного пошуку.

НДР студентів-медиків на тлі вивчення основної програми значно покращує рівень підготовки спеціаліста. Саме ця робота сприяє розвитку логічного та абстрактного мислення, баченню взаємозв'язків та взаємодії різних чинників, стимулює творчий підхід до справи, потягу до нових знань [11, с. 71 – 75]. Викладачі повинні зацікавити студентів до такої роботи. Куратори наукових секцій та гуртків повинні сприяти підготовці молодих науковців до виступів на конференціях, заохочувати публікувати власні наукові здобутки. Комплекс базисних знань та досвід НДР, вміння узагальнювати випадки та бачити особливості кожного з них, аналізувати ситуацію, порівняти свої спостереження з досвідом інших фахівців, робити правильні висновки [6, с. 37 – 45].

Мета дослідження – розглянути роль реферування у процесі підготовки студента-медика до пошукової роботи, визначити його функції та класифікацію, окреслити основні вимоги до матеріалів при підготовці до студентської конференції у ВМНЗ.

Аналіз педагогічної й методичної літератури показав, що формування дослідницьких умінь студентів залежить від методики й організації їхньої навчально-пізнавальної та НДР та від рівня сформованості відповідних умінь, що відображено у працях І.С. П'ятницької-Позднякової [9], М.М. Солдатенко [10], В.М. Шейко [11].

Залучення до наукової роботи здійснюється відповідно до здібностей студентів, їх інтересів до тієї чи іншої галузі пізнання. Серед першокурсників є призери шкільних, районних, обласних, всеукраїнських олімпіад, колишні дослідники, що працювали у МАН, тому студентів з першого курсу навчання слід залучати до наукових досліджень. Велике значення має участь студентів у науково-практичних конференціях. Підготовка доповідей за результатами власних досліджень, знайомство з дослідницьким досвідом інших учасників конференції збагачують творчий потенціал.

Реферування – інтелектуальний творчий процес, що включає смислову компресію та короткий узагальнений виклад змісту первинного матеріалу [1, с. 10]. Лаконічне узагальнення інформації не є легким завданням для студентів. Реферування вчить смисловим згортанням тексту з метою вилучення з нього найбільш істотної, актуальної інформації. Реферування текстів за фахом займає нині найбільш значне місце в суспільно-мовній практиці і має велике значення для студентів, які без спеціальної підготовки зіштовхуються зі значними труднощами при роботі з великими обсягами інформації [5, с. 11].

У процесі реферування відбувається не просто скорочення тексту, а істотне опрацювання змісту, композиції й мови оригіналу: у змісті виділяється головне й викладається скорочено, стисло; однотипні факти групують, дають узагальнену характеристику; цифрові дані систематизують і узагальнюють [1, с. 110 – 112].

Завдання викладача – навчити студента подавати реферований матеріал у формі опису фактів, без міркувань та історичних екскурсів, викладати інформацію точно, стисло, без спотворень і суб'єктивних оцінок. Стислість досягається за рахунок використання термінологічної лексики. Текст реферату не повинен бути скороченим перекладом або механічним переказом вихідного матеріалу. У матеріалах доповіді не повинно бути повторень і загальних фраз. Виключається використання прямої мови й діалогів. Виклад реферату відрізняється граничною точністю, що досягається шляхом використання відповідних структур речення й правильного вживання термінів. Вони

допомагають із максимальною точністю передати зміст первинних документів. Для стислості рефератів доцільно використовувати скорочення загальних для певної наукової спільноти чи часто повторюваних термінів [7, с. 53 – 54].

Реферування базується на основі вищих пізнавальних процесів і потребує розвитку інформаційно-аналітичних умінь та навичок, міжкультурної та лінгводидактичної компетенції. Студентська пошукова робота здійснюється поетапно з використанням активних методів і прийомів, обов'язковим попереднім опрацюванням відповідних джерел, з критичним осмисленням головної ідеї, контекстуалізації, виявленням зв'язків між фактами [2, с. 88 – 102].

Основні вимоги до реферуванні статті: новизна інформації; наукова адекватність реферату джерела; виявлення концепції автора і оптимальне поєднання теоретичного і фактичного матеріалу; досягнення максимальної інформативності при підвищенні ступеня згортання інформації.

У процесі реферування студенти задіюють два методи мислення: аналіз і синтез. Аналіз дозволяє виділити найбільш релевантну інформацію, відокремити другорядні відомості. Одночасно з процесом аналізу тексту відбувається синтез, тобто з'єднання в логічне ціле основної інформації, отриманої в результаті аналітичних операцій [3].

Методика реферування полягає в послідовному здійсненні операцій, пов'язаних з оцінкою, відбором, аналізом і узагальненням відомостей, які містяться в первинному джерелі. Саме на виконанні цих логічних операцій ґрунтується процес реферування. Однією з основних специфічних особливостей, на яку необхідно зважати в ході складання реферату, є його повна змістова та деяка формальна залежність від первинного документа. Реферат слід розглядати як інформаційну модель реферованого документа.

Суть реферування полягає в зіставленні, порівнянні нової інформації з тією, що вже засвоєна та використовується в суспільній діяльності. Це завдання реферативних видань не відокремлюється від попереднього бібліографічного

інформування, на основі та в разі реалізації якого реферування і може бути ефективним та цілеспрямованим.

Викладач разом зі студентом визначають основні правила складання реферату: загальне ознайомлення з реферованим документом (читання авторського резюме, вступу, змісту та висновку, перегляд тексту, додатків та довідкового апарату), в ході якого визначається його наукова значимість і актуальність, тип майбутнього реферату; читання документа з метою виділення істотних, ключових елементів його змісту, визначення глибини та ступеня новизни інформації, виявленої в реферованому джерелі; аналіз виділених відомостей та остаточний їх відбір для включення до реферату; побудова схеми викладу матеріалу реферату з тим, щоб він логічно і адекватно відображав реферований документ; написання та наукове оформлення реферату.

Процес навчання реферуванню викладач має поділити на декілька етапів. На першому етапі студенти теоретично засвоюють поняття «реферування», методи викладу інформації, їхню специфіку, особливості мови і стилю. Сутність реферування полягає в необхідному скороченні обсягу джерела інформації при збереженні його основного змісту. У процесі компресії першоджерела реферування базується в основному на мові оригіналу, оскільки до нього включаються фрагменти з першоджерела. На другому етапі викладач разом зі студентами визначає цілі та завдання навчання цього виду компресії іншомовної літератури в системі комплексної підготовки студентів. Ключові фрази в конденсованому вигляді складають основу тексту при реферуванні [4, с. 12 – 14].

Більшість реферованих документів становлять наукові статті. Обираючи статті для реферування і в процесі складання рефератів, студентам слід враховувати їхні найважливіші змістові та структурні ознаки й відмінності. Прослідковується чітка тематична спрямованість, глибокий аналіз матеріалу, широта теоретичних і практичних узагальнень, аргументованість висновків і пропозицій, оперативність, актуальність, новизна. Студентська доповідь має повніше відображати зміст першоджерела і бути більша за обсягом [10, с. 4].

Технологія підготовки студентських матеріалів до наукової конференції включає поетапне формування вмінь, добору і уточнення конкретних медичних термінів; аналітичного читання з виокремленням ключових думок у кожному абзаці тексту, що уможливорює використання цих елементів при формуванні самостійного судження; презентації студентами підготовлених варіантів переробленого тексту; самостійної роботи студентів над оригінальними матеріалами з урахуванням виправлень і зауважень, виявлених у процесі роботи [2, с. 98].

Написання доповідей передбачає виділення трьох основних частин. У вступній частині зазначають мету й методику дослідження (*The object (purpose) of this paper is to present.. (to discuss, to describe, to show, to develop, to give... – Об'єкт (ціль) цієї роботи полягає в тому, щоб представити... (обговорити, описати, показати, розкрити, дати).*

Вступна частина розкриває сутність і стан наукової проблеми. (*The paper (article) begins with a short discussion on (deals firstly with the problem of... – Робота (стаття) починається з короткого обговорення по (розглядає по-перше проблему.)*

Описова частина включає конкретні відомості про предмет дослідження, його досліджувані властивості; тимчасові й просторові характеристики (*Then follows a discussion on – Потім слід обговорити).* Описова частина починається з головної думки першоджерела. Далі зміст викладається в послідовності першоджерела.

Заклучна частина містить висновки автора (*The final paragraph states (describes, ends with) – Заклучний параграф стверджує (описує, закінчується... або The conclusion is that the problem is... – Висновок полягає в тому, що проблема).* Іноді висновки автора відсутні, і тоді цей пункт реферату випадає (*In my opinion (To my mind, I think) – На мою думку (по-моєму, я думаю) або (The investigation (the research) is carried out... – Дослідження (дослідницька робота) виконано)* [1, с. 95].

У процесі підготовки студентської доповіді на наступному етапі виникає необхідність дослідження способів перекладу медичних термінологічних їх трансформацій. Важливим фактором є також вивчення структури термінів та їх використання в різних контекстах. Робота над медичною терміносистемою ускладнюється наявністю значної кількості вузькоспеціалізованих термінів. При реферуванні тексту, що містить медичну термінологію, слід діяти поетапно. Студент здійснює переклад медичного тексту і виокремлює складні терміни чи слова, що рідко зустрічаються.

Пошукова робота студента-медика в позааудиторний час під керівництвом досвідчених фахівців якнайкраще буде сприяти роботі майбутнього лікаря. Саме робота в науковому гуртку вчить творчому підходу. Студенти набувають навичок глибше дивитися на проблему, знань про нові методи діагностики та лікування, роботи з літературою та засобами інформації. Вони мають більш широке коло спілкування в середовищі фахівців, розвивають навички аргументації своєї думки, поліпшують володіння іноземними мовами, вчаться оформляти свої спостереження в доповідь або статтю [8, с. 48]. Наявність досвіду при підготовці матеріалів до студентських наукових конференцій у виші, допомагає лікарям зберегти навички аналітичного погляду на складні і нетипові ситуації.

Науково-практична конференція сприяє залученню студентів до науково-дослідницької роботи, розширенню їх наукового кругозору, набуття дослідницьких навиків та забезпечення високої якості фахової підготовки. Щорічно Міністерством освіти і науки України формується план проведення міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій та семінарів студентів.

Завданнями конференції є залучення студентів до пошукової роботи та вирішення проблем, які мають практичне значення для розвитку науки; формування у студентів навичок самостійної роботи з вивчення дисциплін, що не входять в навчальні плани та програми; підвищення якості підготовки фахівців за рахунок творчого підходу до засвоєння студентами додаткового

навчального матеріалу; стимулювання зацікавленості молоді до актуальних проблем сучасності; створення умов для реалізації інноваційного потенціалу молоді; формування творчих зв'язків та розширення міжнародних відносин між молоддю регіонів України та молоддю інших країн.

Таким чином, подальший розвиток іншомовної мовленнєвої компетенції сприяє удосконаленню професійних знань та вмінь. Участь студентів у наукових конференціях сприяє удосконаленню аргументованих монологічних висловлювань, розвиток діалогічного спілкування з ведення дискусії з проблемних питань, реферування та анотування релевантних публікацій. Навчання буде результативнішим, якщо ґрунтуватиметься на основі принципів, що активізують і роблять вмотивованою пізнавальну діяльність студентів.

Література:

1. Васильева М.А. Обучение реферированию научной литературы / М.А.Васильева. – М. : Изд-во МГУ, 2003. – 260 с.
2. Дьяченко М.И. Психология высшей школы: особенности деятельности студентов и преподавателей / М.И.Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУД 978, 2000. – С. 88–102.
3. Кондратьюкова Л.К. Аннотирование и реферирование английской научно-технической литературы : учебное пособие / Л.К. Кондратьюкова, Л.Б.Ткачёва, Т.В. Акулина. – Омск : Изд-во Ом. ГТУ, 2001. – 184 с.
4. Копылова О.В. Аннотирование и реферирование: конспект лекций и метод. указания / О.В. Копылова. – М. : РОУ, 2000. – 28 с.
5. Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень студентів: навч. посібник. – К. : Кондор, 2003. – 240 с.
6. Маслова Н.М. Основы работы над текстом : учеб. пособие по курсу «Реферирование» для студ.-иностр. 4-5 курсов / Н.М. Маслова. – М. : МГЛУ, 2010. – 166 с.
7. Пилюшенко В.Л. Методология и организация научного исследования / В.Л.Пилюшенко, И.В. Шкрабак. – К., 2008. – 285 с.

8. Пілюшенко В.Л. Наукове дослідження і організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посібник / В.Л.Пілюшенко, І.В.Шкрабак, Е.І.Славенко. – К. : Вища школа, 2009. – 304 с.
9. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 250 с.
- 10.Солдатенко М.М. Самостійна пізнавальна діяльність у контексті Болонського процесу / М.М. Солдатенко // Рідна школа. – 2005. – №1. – С. 3–5.
- 11.Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко. – [3-тє вид., стер.] – К. : Знання-Прес, 2003. – 190 с.

Literatura:

1. Vasil'yeva M.A. Obucheniye referirovaniyu nauchnoy literatury / M.A.Vasil'yeva. – M. : Izd-vo MGU, 2003. – 260 s.
2. D'yachenko M.I. Psikhologiya vysshey shkoly: osobennosti deyatel'nosti studentov i prepodavateley / M.I.D'yachenko, L.A. Kandybovich. – Minsk : Izd-vo BGUD 978, 2000. – S. 88–102.
3. Kondratyukova L.K. Annotirovaniye i referirovaniye angliyskoy nauchno-tekhnicheskoy literatury : uchebnoye posobiye / L.K. Kondratyukova, L.B.Tkachova, T.V. Akulina. – Omsk : Izd-vo Om. GTU, 2001. – 184 s.
4. Kopylova O.V. Annotirovaniye i referirovaniye: konspekt lektsiy i metod. ukazaniya / O.V. Kopylova. – M. : ROU, 2000. – 28 s.
5. Krushel'nyts'ka O.V. Metodolohiya i orhanizatsiya naukovykh doslidzhen' studentiv: navch. posibnyk. – K. : Kondor, 2003. – 240 s.
6. Maslova N.M. Osnovy raboty nad tekstom : ucheb. posobiye po kursu «Referirovaniye» dlya stud.-inostr. 4-5 kursov / N.M. Maslova. – M. : MGLU, 2010. – 166 s.
7. Pilyushenko V.L. Metodologiya i organizatsiya nauchnogo issledovaniya / V.L.Pilyushenko, I.V. Shkrabak. – K., 2008. – 285 s.

8. Pilyushenko V.L. Naukove doslidzhennya i orhanizatsiya, metodolohiya, informatsiyne zabezpechennya : navch. posibnyk / V.L.Pylyushenko, I.V.Shkrabak, E.I.Slavenko. – K. : Vyshcha shkola, 2009. – 304 s.
9. P'yatnyts'ka-Pozdnyakova I.S. Osnovy naukovykh doslidzen' u vyshchiy shkoli / I.S. P'yatnyts'ka-Pozdnyakova. – K. : Tsentri navch. lit-ry, 2003. – 250 s.
10. Soldatenko M.M. Samostiyna piznaval'na diyal'nist' u konteksti Bolons'koho protsesu / M.M. Soldatenko // Ridna shkola. – 2005. – №1. – S. 3–5.
11. Sheyko V.M. Orhanizatsiya ta metodyka naukovo-doslidnyts'koyi diyal'nosti : pidruchnyk / V.M.Sheyko, N.M. Kushnarenko. – [3-tye vyd., ster.] – K. : Znannya-Pres, 2003. – 190 s.

Resume

Keywords: research work, abstracting, reduction, compression, annotation , scientific circle.

Currently, the problem of preparation of skilled professionals upgrading in different branches of activities, intellectual and art potential enrichment is very important for educational system.

New demands of society require the preparation of specialists able to free professional dialogue with foreign colleagues, who could use the original literature, to promote the effectiveness of the professional tasks. Student research work in educational activity is due to the structure of the plans of higher education institutions. Educational-research students' work forms the scientific outlook, promotes the acquirement of methodology and methods of scientific research. The current stage of the research training activities development characterized by searching of new ways teachers and students collaboration in the process of which the initiative, independency and creativity are formed.

Analysis of the pedagogical and methodological literature showed that the formation of students' research abilities depends on the methodology and organization of educational-cognitive and research activities of the students and of educational and research abilities formation. In this work we studied the method of

abstracting as the process of medical student preparation for the scientific work, peculiarities of abstracting, its functions and classification, the basic requirements for materials in preparation for the students conference in higher state educational establishment.

Резюме

Ключові слова: навчально-дослідна робота, реферування, скорочення, компресія, анотація, науковий гурток.

Нині для системи освіти особливого значення набуває проблема підвищення освітнього рівня підготовки висококваліфікованих спеціалістів для всіх галузей діяльності, збагачення інтелектуального та творчого потенціалу. Нові запити суспільства потребують підготовки спеціалістів, здатних до вільного професійного спілкування із зарубіжними колегами, які могли б користуватися оригінальною літературою, що сприятиме ефективності виконання професійних завдань. Студентська наукова робота у навчальній діяльності зумовлена структурою планів вищих навчальних закладів. Навчально-дослідницька робота студентів формує науковий світогляд, сприяє опануванню методології і методів наукового пошуку. Сучасний етап розвитку навчально-дослідної діяльності характеризується пошуком нових шляхів співробітництва викладачів і студентів, у процесі яких відбувається формування ініціативи, самостійності і творчості. Аналіз педагогічної і методичної літератури показав, що формування дослідницьких умінь студентів залежить від методики та організації навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності студентів та від сформованості навчальних і дослідницьких умінь. В роботі досліджено метод реферування як процес підготовки студента-медика до наукової роботи, особливості реферування, його функції і класифікацію, основні вимоги до матеріалів при підготовці до студентської конференції у ВМНЗ.

Резюме

Ключевые слова: научно-исследовательская работа, реферирование, сокращения, компрессия, аннотация, научный кружок.

В настоящее время для системы образования особое значение приобретает проблема повышения образовательного уровня подготовки высококвалифицированных специалистов для всех отраслей деятельности, обогащения интеллектуального и творческого потенциала. Новые запросы общества требуют подготовки специалистов, способных к свободному профессиональному общению с зарубежными коллегами, которые могли бы пользоваться оригинальной литературой, способствовать эффективности выполнения профессиональных задач. Студенческая научная работа в учебной деятельности обусловлена структурой планов высших учебных заведений. Научно-исследовательская работа студентов формирует научное мировоззрение, способствует овладению методологии и методов научного поиска. Современный этап развития научно-исследовательской учебной деятельности характеризуется поиском новых путей сотрудничества преподавателей и студентов, в процессе которых происходит формирование инициативы, самостоятельности и творчества. Анализ педагогической и методической литературы показал, что формирование исследовательских умений студентов зависит от методики и организации научно-познавательной и научно-исследовательской деятельности студентов и от сформированности учебных и исследовательских умений. В работе исследован метод реферирования как процесс подготовки студента-медика к научной работе, особенности реферирования, его функции и классификацию, основные требования к материалам при подготовке к студенческой конференции в ВМУЗ.